

Lieta C-470/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 29. septembris

Iesniedzējtiesa:

Riigikohus (Igaunija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 28. septembris

Prasītājas:

AS Veejaam

OÜ Espo

Atbildētāja:

AS Elering

Pamatlietas priekšmets

AS Veejaam un *OÜ Espo* kasācijas sūdzības par *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa) spriedumiem, ar ko tika apstiprināti *Tallinna Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa) spriedumi, ar kuriem tika noraidītas prasības par *AS Elering* lēmumiem nemaksāt prasītājām atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. panta trešajai daļai tiek lūgts interpretēt Eiropas Savienības tiesību normas par valsts atbalstu, tostarp Komisijas paziņojumu “Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam” 50. punktu, kā arī Regulas (ES) 2015/1589 1. panta c) punktu un LESD 108. panta 3. punktu.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Savienības tiesiskais regulējums par valsts atbalstu, tostarp Komisijas paziņojuma “Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam” 50. punktā paredzētā prasība par stimulējošu ietekmi ir jāinterpretē tādējādi, ka ar šo regulējumu ir saderīga atbalsta shēma, kas atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājam ļauj pieprasīt valsts atbalsta izmaksu pēc tam, kad darbs saistībā ar projektu jau ir uzsākts, ja ar valsts tiesību normu katram ražotājam, kurš atbilst likumā noteiktajiem nosacījumiem, tiek piešķirtas tiesības uz atbalstu, un kompetentajai iestādei šajā ziņā netiek piešķirta rīcības brīvība?
- 2) Vai atbalstam katrā ziņā nav stimulējošas ietekmes tad, ja ieguldījums, kas ir atbalsta pieprasīšanas pamatā, ir veikts, pamatojoties uz grozījumiem vides atļaujas nosacījumos, pat gadījumā, kad, kā tas ir šajā lietā, pieteikuma iesniedzējs stingrāku atļaujas nosacījumu dēļ, iespējams, būtu pārtraucis savu darbību, ja nebūtu saņēmis valsts atbalstu?
- 3) Vai, ņemot vērā tostarp Eiropas Savienības Tiesas apsvērumus spriedumā lietā C-590/14 P (49., 50. punkts), tādā gadījumā, – kurā Komisija, kā tas ir šajā gadījumā, lēmumā par valsts atbalstu ir atzinusi, ka gan pastāvoša atbalsta shēma, gan plānotie grozījumi ir saderīgi ar iekšējo tirgu, un valsts tostarp ir norādījusi, ka tā pastāvošo atbalsta shēmu piemēros tikai līdz noteiktam datumam, – runa ir par jaunu atbalstu Regulas (ES) 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē, ja, pamatojoties uz spēkā esošajām tiesību normām, pastāvošā atbalsta shēma joprojām tiek piemērota pēc valsts norādītā datuma?
- 4) Vai gadījumā, ja Komisija *a posteriori* ir nolēmusi necelt iebildumus par atbalsta shēmu, kas tiek piemērota pretēji LESD 108. panta 3. punktā noteiktajam, personām, kurām ir tiesības uz darbības atbalstu, ir tiesības pieprasīt atbalsta izmaksu arī par laikposmu pirms Komisijas lēmuma pieņemšanas, ar nosacījumu, ka to pieļauj valsts procesuālo tiesību normas?
- 5) Vai, neatkarīgi no LESD 108. panta 3. punktā noteiktā regulējuma, tiesības uz atbalstu ir pieteikuma iesniedzējam, kas atbalsta shēmas ietvaros ir pieprasījis darbības atbalstu un kas ir uzsācis tāda projekta īstenošanu, kurš atbilst nosacījumiem, kas tiek uzskatīti par saderīgiem ar iekšējo tirgu, laikā, kurā atbalsta shēma tika likumīgi piemērota, taču pieteikumu valsts atbalstam ir iesniedzis laikā, kurā atbalsta shēma bija tikusi pagarināta, par to neinformējot Komisiju?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra

LESD 108. panta 3. punkts

Padomes Regula (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.), 1. panta c) punkts

Komisijas paziņojums: “Pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam” (OV 2014, C 200, 1. lpp.), 49. un 50. punkts

Tiesas spriedums, 2016. gada 26. oktobris, DEI/Komisija, C-590/14 P, ECLI:EU:C:2016:797, 49. un 50. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Elektrituruseadus (Likums par elektroenerģijas tirgu) (turpmāk tekstā – “ELTS”)

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

Administratīvā lieta Nr. 3–16–1864

- 1 AS *Veejaam* (turpmāk tekstā – “*Veejaam*”) elektroenerģijas ražošanu Joaveski [*Joaveski*] hidroelektrostacijā uzsāka 2001. gadā. Laikā no 2001. līdz 2015. gadam elektroenerģija tika ražota, izmantojot divas ražošanas iekārtas ar jaudu 100 un 200 kW. *Veejaam* vērsās *Elering AS* (turpmāk tekstā – “*Elering*”), lai par 2001. gadā uzsāktu elektroenerģijas ražošanu saņemtu *ELTS* 59. pantā paredzēto atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem. *Elering* reģistrēja ražošanas iekārtu Joaveski hidroelektrostacijā kā atbalsta saņēmēju un līdz 2012. gada 31. decembrim izmaksāja *Veejaam* atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem. 2015. gadā *Veejaam* nomainīja toreizējās ražošanas iekārtas uz jaunu turbīnas ģeneratoru ar lietderīgo nominālo jaudu 200 kW. No toreizējām iekārtām palika tikai mērierīču postenis. 2016. gada 21. janvārī *Veejaam Elering* iesniedza jaunās ražošanas iekārtas datus, lai pieteiktos atbalstam enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem. *Elering* 2016. gada 22. janvārī informēja *Veejaam*, ka ražošanas iekārta ir reģistrēta kā atbalsta saņēmēja, taču tajā pašā dienā precizēja, ka, veicot reģistrāciju, tā nebija ņēmusi vērā, ka pieteikuma iesniedzēja jau iepriekšējos gados ir saņēmusi atbalstu, un lūdza paskaidrojumus.
- 2 Savās atbildēs 2016. gada 3. februārī, 6. jūlijā un 24. augustā *Elering* paziņoja, ka atbalsts enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem par elektroenerģiju, kas tiek ražota ar jaunu vienotu ražošanas iekārtu, tiek maksāta pēc ražošanas iekārtas principa. Tādējādi atbalstu nav iespējams izmaksāt, jo turbīnas ģenerators, pret kuru tika nomainīta sākotnējā ražošanas iekārta, nevar tikt uzskatīts par jaunu, vienotu ražošanas iekārtu. Jauns aizsprosts nav uzcelts. *ELTS*, redakcijā, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī, 59. pantā minētā atbalsta mērķis ir novērst tirgus barjeras jauniem elektroenerģijas ražotājiem, kas uzsāk ražošanu, lai veicinātu diversificētu elektroenerģijas ražošanu. Mērķis nav atbalstīt elektroenerģijas ražotāju ilgtermiņā. Tādēļ tas nebūtu saderīgi ar atbalsta mērķi, ja

ražotājam nomainot ražošanas iekārtas daļu, no jauna rastos tiesības saņemt atbalstu 12 gadus.

- 3 2016. gada 16. septembrī *Veejaam* iesniedza prasību *Tallinna Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa, Igaunija) ar lūgumu noteikt *Elering* pienākumu tai izmaksāt atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem 57 519,98 EUR apmērā. Kā izriet no prasības pamatojuma 2011. gada 28. decembrī vides dienests *Veejaam* bija izsniedzis jaunu ūdens resursu tiesību aktos paredzētu īpašu lietošanas atļauju, kurā bija noteikta prasība pastāvīgi nodrošināt normālo uzstādījuma līmeni un tika aizliegta ūdens līmeņa regulēšana, kas bija nepieciešama iepriekšējo turbīnu izmantošanai. Līdz ar to vairs nav bijis iespējams ar šīm ražošanas iekārtām ražot elektroenerģiju. Ja atļaujas nosacījumi nebūtu grozīti, *Veejaam* būtu turpinājusi ražošanu arī ar esošajām iekārtām un ar jauno ražošanas iekārtu ražošana tiktu paplašināta. Turbīnas un ģeneratora nomaiņas dēļ bija jāuzstāda jauna hidrauliskā sistēma un jauna automātiskā vadības sistēma. Tādēļ *Veejaam* bija būtībā no jauna jāienāk tirgū, un iepriekš izmaksātais atbalsts nav sasniedzis tā mērķi – kompensēt sākotnējos ieguldījumus, kas nepieciešami ražošanas uzsākšanai. Joaveski hidroelektrostacijā netika atsevišķas ražošanas iekārtas daļas nomainītas pret jaunām, bet gan tika uzstādīta jauna, vienota ražošanas iekārta. Jēdziens “ražošanas iekārta” ir definēts *ELTS* 3. panta 9. un 25. punktā. Ražošanas iekārta ir jānošķir no elektrostacijas (*ELTS* 3. panta 8. punkts). Palīgiekārtas un būves nav ražošanas iekārtas sastāvdaļas, bet gan atsevišķas elektrostacijas daļas, ietverot aizsprostu kā būvi. Tādējādi, lai saņemtu atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem, nav jāizbūvē aizsprosts.
- 4 *Elering* iebilda pret šo prasību. Enerģijas no atjaunojamiem energoresursiem atbalsta mērķis ir atbalstīt jaunus tirgus dalībniekus un palielināt atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvaru ražošanā. Piešķirot papildu atbalstu, netiktu sasniegts neviens no šiem mērķiem. Tas būtu nelikumīgs valsts atbalsts. Ar atbalsta mērķiem saderīgs ir vienīgi tādas jaunas ražošanas iekārtas uzstādīšanas atbalsts, kas tika veikta jauna ražotāja vai ieguldītāja darbības rezultātā vai ar kuru ražotājs un/vai ieguldītājs, kurš jau darbojas tirgū, palielina atjaunojamo energoresursu īpatsvaru elektroenerģijas ražošanā, tātad paplašina ražošanu. Atbalstam ir jābūt stimulējošai iedarbībai, tātad tam ir jābūt nepieciešamam un ierobežotam laikā. 2004. gada 28. oktobra lēmumā lietā SA.36023 (C(2014) 8106) Eiropas Komisija ir atzinusi, ka atbalsta enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem izmaksa saskaņā ar *ELTS* vecās redakcijas 59. pantu ir valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Tāpēc ir būtiski, lai atbalsts tiktu izmaksāts saskaņā ar valsts atbalsta piešķiršanas principiem un minētā lēmuma pamatnostādņēm. “Pamatnostādņu par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam” 49. punktā ir precizēta stimulējošās ietekmes būtība un norādīts, ka atbalsts nedrīkst nedz subsidēt darbības izmaksas, kas uzņēmumam rastos jebkurā gadījumā, nedz kompensēt saimnieciskās darbības parasto uzņēmējdarbības risku. Šajā gadījumā vienīgais atbalsta mērķis būtu kompensēt parasto uzņēmējdarbības risku, lai ļautu jau uzsāktu atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanu turpināt ekonomiski izdevīgāk.

- 5 Ar 2017. gada 10. oktobra spriedumu administratīvā tiesa noraidīja prasību, pamatojoties uz to, ka, ja tiktu pieņemts *Veejaam* uzskats, *ELTS* būtu pretrunā Savienības tiesībām, ar kurām ir aizliegts valsts atbalsts, kas kropļo konkurenci. Tāpēc atbalstam ir jāveicina enerģijas ražošanas uzsākšana vai vismaz ražošanas paplašināšana (stimulējoša ietekme un/vai atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvara palielināšana ražošanā). Taču *Veejaam*, uzstādot jauno turbīnas ģeneratoru, ražošanu nedz paplašināja, nedz uzsāka.
- 6 *Veejaam* iesniedza apelācijas sūdzību *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa, Igaunija). Ar 2018. gada 27. jūnija spriedumu tā daļēji apmierināja apelācijas sūdzību. Apgabaltiesa nolēma, ka *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. un 3. punkts, ņemot vērā to formulējumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka atbalsts ir jāmaksā 12 gadus no ražošanas uzsākšanas ar konkrētu ģenerētāvienību. Lai gan *Veejaam* jau agrāk šajā pašā atrašanās vietā daļēji ar tām pašām iekārtām un būvēm bija ražojusi elektroenerģiju, tomēr saražotās elektroenerģijas daudzums kopumā bija mazāks. Ar jaunajām iekārtām ir iespējams saražot lielāku elektroenerģijas daudzumu, jo turbīnu tehnoloģija, pateicoties kontrolējamībai, ļauj darbināt turbīnu pastāvīgi un ne tikai tad, kad ir lielāka caurtece. Tādēļ elektroenerģijas no atjaunojamiem energoresursiem īpatsvars ir palielināts, kas kā mērķis ir saderīgs ar Kopienas pamatnostādnēm par valsts atbalstu vides aizsardzībai 2008. gadam (OV 2008, C 82, 1. lpp.).
- 7 Vienlaikus apgabaltiesa piekrita *Elering* argumentācijai, saskaņā ar kuru atbalstam ir jābūt stimulējošai ietekmei. *Veejaam* saskaņā ar pašas norādīto jau 2008. gadā ir sākusi sagatavošanās darbus kontrolējama turbīnas ģeneratora ekspluatācijai un 2015. gadā jaunās iekārtas uzstādījusi. Pieteikumu atbalsta izmaksai tā ir iesniegusi 2016. gada 21. janvārī, tādējādi pēc projekta īstenošanas sākuma un pat pēc tā pabeigšanas. Šie apstākļi nepieļauj apgalvojumu, ka *Veejaam* ieguldījumu nebūtu veikusi arī bez atbalsta. Attiecībā uz ieguldījuma apmēru ir jāpieņem, ka ieguldījums tiktu veikts, pat ja atbalsts netiktu izmaksāts. Tādēļ atbalstam nav nepieciešamās stimulējošās ietekmes.
- 8 Turklāt pozitīvā ietekme daļēji nomainot hidroelektrostacijas iekštelpu iekārtas, ir ievērojami zemāka nekā nomainot visas hidroelektrostacijas iekštelpu iekārtas vai uzceļot jaunu hidroelektrostaciju. Ja atbalsts tiktu izmaksāts vienādi kā daļējas elektrostacijas iekštelpu iekārtu nomaiņas, tā jaunas elektrostacijas celtniecības gadījumā, attieksme pret atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas ražotājiem bez attaisnojoša iemesla būtu nevienlīdzīga. Šajā gadījumā atbalsta izmaksa būtu izraisījusi tikai to, ka līdzšinējā ražošanas jauda nebūtu samazinājusies vai būtu nedaudz palielinājusies. Tādēļ, ņemot vērā apstākli, ka ieguldījuma pozitīvā ietekme ir zemāka nekā parasti, *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. un 3. punkts, skatot tos kopsakarā ar citiem tā noteikumiem par konkurences nodrošināšanu, ir jāinterpretē šauri un jāsaprot tādējādi, ka šajā gadījumā arī hidroelektrostacijas aizsprosts un izplūdes kanāls ietilpst ražošanas iekārtā. Atbalsta stimulējošās ietekmes trūkums attaisno šo interpretāciju.

- 9 *Veejaam* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Riigikohus* (Augstākā tiesa, Igaunija).

Administratīvā lieta Nr. 3–17–753

- 10 *Espo OÜ* (turpmāk tekstā – “*Espo*”) Viljandi [*Viljandi*] pašvaldībā Pikru [*Pikru*] ciemā (Igaunija) pieder hidroelektrostacija, kurā laikposmā no 2004. līdz 2009. gadam tika izmantota Frensisa hidroturbīna ar 15 kW jaudu. 2009. gada 30. martā darboties sāka jauna Kaplāna hidroturbīna ar jaudu 45 kW. *Espo* 2016. gada 13. aprīlī *Elering* iesniedza pieteikumu saskaņā ar *ELTS* vecās redakcijas 59. panta 1. punkta 1. apakšpunktu par atbalsta enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem izmaksu par 2009. gadā uzstādīto elektroenerģijas ražošanas iekārtu. Ar 2016. gada 8. jūlija vēstuli *Elering* noraidīja šo pieteikumu, pamatojoties uz to, ka tās ieskatā turbīnas ģenerators nebija patstāvīga vienota ražošanas iekārta *ELTS* 3. panta 25. punkta un 59. panta 1. punkta 1. apakšpunkta izpratnē, bet gan bija daļa no esošas vienotas ražošanas iekārtas un nevarēja patstāvīgi ražot elektroenerģiju. No 2004. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 31. decembrim *Espo* ir saņēmusi atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem par elektroenerģiju, kas saražota ar esošo ražošanas iekārtu. Divpadsmit gadu periods, par kuru tiek izmaksāts atbalsts, nesākas no jauna pēc tam, kad ir nomainītas dažas ražošanas iekārtas daļas. Atbildot uz *Espo* vēstuli, *Elering* 2016. gada 27. jūlija vēstulē norādīja, ka jaunas ražošanas iekārtas izbūves gadījumā, ir jāizbūvē arī pārējās iekārtas, no kā izriet ražošanas vienums (šajā gadījumā – aizsprosts, jaunas elektrolīnijas utt.).
- 11 *Espo* iesniedza prasību *Tallinna Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa, Igaunija). Tā ar 2017. gada 27. oktobra spriedumu prasību noraidīja. Šī tiesa balstījās uz *ELTS* vecās redakcijas 59. pantu, saskaņā ar kuru atbalsts ir valsts atbalsts, ar ko tiek atbalstīta jaunas ražošanas uzsākšana. Tādējādi ar šo tiesību normu ir domāta ražošanas iekārta, kas spēj patstāvīgi ražot elektroenerģiju. Apstāklis, ka saskaņā ar būvniecības tiesību aktiem aizsprosts tiek kvalificēts kā būve, neizslēdz to, ka tas ir daļa no ražošanas iekārtas funkcionālās vienības, jo noteicošā ir elektroenerģijas ražošanas jauda. *Espo* sākotnējie ieguldījumi tika segti ar atbalstu, kas tai ir izmaksāts iepriekš. Pēc atbalsta perioda beigām tai ir jāspēj patstāvīgi darboties konkurences apstākļos.
- 12 *Espo* par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa, Igaunija). Ar 2018. gada 15. novembra spriedumu tā apelācijas sūdzību noraidīja, norādot tostarp šādus iemeslus. Tā kā valsts atbalsta piešķiršana (atbalsta izmaksa enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem) izkropļo brīvu konkurenci un ietekmē tādu elektroenerģijas ražošanas iekārtu operatoru saimniecisko darbību, kuri ražo elektroenerģiju no citiem energoresursiem, atbalsta izmaksas pamatu nevajadzētu interpretēt plaši, un pretrunu gadījumā nevajadzētu dot priekšroku atbalsta izmaksai. Likumdevējs nav paredzējis, ka atbalsts enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem tiks maksāts visu paredzamo ražošanas iekārtas kalpošanas laiku, bet gan tikai tik ilgi, cik tas ir nepieciešams, lai uzsāktu elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem

energoresursiem. Nevajadzētu secināt, ka atbalsts enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem var tikt izmaksāts tikai tad, ja tajā pašā atrašanās vietā jau agrāk ar citu ražošanas iekārtu nav tikusi ražota elektroenerģija no atjaunojamiem energoresursiem. Atbalsta izmaksas mērķis ir veicināt vides aizsardzību tādējādi, ka, veicot ieguldījumu, tiek palielināta atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas ražošana. Ar jaudīgākas turbīnas palīdzību, ko ekspluatācijā ir nodevusi *Espo*, ir palielināts no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas īpatsvars kopējā saražotajā elektroenerģijā. Turklāt atbalstam ir jābūt stimulējošai ietekmei, t.i., atbalsta saņēmējam ir jāmaina sava rīcība tādējādi, lai vides aizsardzības līmenis būtu augstāks par to, kāds būtu gadījumā, ja atbalsts nebūtu piešķirts. Atbalstam nav stimulējošas ietekmes, ja projekts ir uzsākts pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas.

- 13 Šajā gadījumā *Espo* ekspluatācijā esošo turbīnu nomainīja 2009. gadā, pēc tam, kad tā bija izmantota piecus gadus, un tikai 2016. gada 13. aprīlī, t.i., pēc sākotnējā atbalsta perioda beigām (2015. gada 31. decembrī) un pieteikumu atbalsta enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem izmaksai par jaunajām iekārtām atbildētājam iesniedza kopumā septiņus gadus pēc iekārtu nodošanas ekspluatācijā. Ņemot vērā šos apstākļus, nevar apgalvot, ka *Espo* attiecīgo ieguldījumu nebūtu veikusi arī bez atbalsta, tādēļ atbalstam nav stimulējošas ietekmes. Iepriekšējā ieguldījuma izmantošanas izbeigšana pirms paredzamā iekārtu amortizācijas perioda beigām neizslēdz jauna atbalsta izmaksu, tomēr, ja tiek nomainīta tikai daļa no elektrostacijas iekštelpu iekārtām, ieguldījuma pozitīvā ietekme ir zemāka, nekā tā būtu gadījumā, ja visas elektrostacijas iekštelpu iekārtas būtu nomainītas vai būtu uzbūvēta jauna hidroelektrostacija. Izmaksājot atbalstu, tiek ņemts vērā nevis ieguldījuma apmērs, bet gan saražotās elektroenerģijas daudzums. Tādēļ, lai nodrošinātu konkurenci, iepriekš minētās *ELTS* tiesību normas, ņemot vērā ieguldījuma pozitīvo ietekmi, kas ir zemāka nekā parasti, būtu jāinterpretē šauri.
- 14 *Espo* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Riigikohus*, kas administratīvās lietas Nr. 3–16–1864 un Nr. 3–17–753 apvienoja kopējā tiesvedībā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 15 *Veejaam* apgalvo, ka apgabaltiesa esot nepamatoti atzinusi, ka atbalstam attiecībā uz to neesot bijušas stimulējošas ietekmes. Eiropas Komisija esot paudusi nostāju, ka Igaunijas noteiktajam regulējumam attiecībā uz enerģiju no atjaunojamiem energoresursiem esot stimulējošas ietekmes. Tomēr *ELTS* noteiktais regulējums neļaujot pieteikties atbalstam, pirms ar ražošanas iekārtu ir uzsākts ražot elektrību. Tādēļ nevar secināt, ka atbalstam neesot stimulējošas ietekmes, ja tas tiek pieprasīts pēc ražošanas iekārtas uzstādīšanas. *Veejaam* nebūtu veikusi jauno ieguldījumu, ja tā nebūtu rēķināties ar *ELTS* paredzēto atbalstu. *Veejaam* arī tūlīt pēc iekārtas uzstādīšanas esot iesniegusi atbalsta pieteikumu. Tā savas ekonomiskās ilgtspējas dēļ nevarētu turpināt ražošanu ar vecajām iekārtām, un tai būtu bijis jāpārtrauc ražošana Joaveski. Apgabaltiesas vērtējums, ka jaunas

elektrostacijas izbūves gadījumā pozitīvā ietekme esot lielāka, neesot pamatots, jo atbalsta shēma ir balstīta uz ražošanas iekārtas principa un to ir apstiprinājusi Komisija.

- 16 *Espo* galvenokārt apgalvo, ka tā vienmēr esot uzskatījusi, ka pēc jaunās ražošanas iekārtas izbūves tai būs tiesības uz atbalstu. Tas, ka tā pieteicās atbalstam apmēram trīsarpus mēnešus pēc sākotnējā atbalsta perioda beigām, neesot nesamērīga kavēšanās, kas liecinātu par stimulējošas ietekmes trūkumu. *Espo* neesot varējusi pieteikties atbalstam pirms ieguldījuma veikšanas, jo saskaņā ar *ELTS* vecās redakcijas 59. panta 1. punkta 1. apakšpunktu atbalstu var pieprasīt tikai pēc ieguldījuma veikšanas. Galvenais iemesls, kāpēc *Espo* veica ieguldījumu, esot bijusi tiesiskā palāvība, ka tā saņems atbalstu. Atbalstam varot būt stimulējoša ietekme arī tad, ja projekts esot uzsākts pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas.
- 17 Atbildētāja lūdz kasācijas sūdzības noraidīt. Tā norāda, ka *ELTS* 108. pants ir jāinterpretē atbilstoši atbalsta mērķiem. Saskaņā ar Savienības tiesībām tie esot šķēršļu pārvarēšana saistībā ar piekļuvi atjaunojamo energoresursu enerģijas tirgum un tirgus nepilnību novēršana saistībā ar atjaunojamo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanā, atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana enerģijas ražošanā un elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem, iekļaušana tirgū. Likumdevēja mērķis esot atbalstīt jaunu ražotāju un ieguldītāju ienākšanu tirgū un veicināt konkurētspēju ražošanas uzsākšanas posmā. Ja sekotu prasītāju atbalstītajai interpretācijai, uzņēmumiem būtu iespējams mākslīgi pagarināt atbalsta sniegšanas periodu, nomainot tikai atsevišķas iekārtas. Tomēr atbalsts kā valsts atbalsts pēc savas būtības esot ierobežots laikā, un esot paredzēts, lai veicinātu darbību ražošanas sākumposmā. Atbalsts neesot paredzēts, lai kompensētu uzņēmumu parasto uzņēmējdarbības risku. Par ražošanas uzsākšanu *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. punkta izpratnē var uzskatīt tikai tādas jaunas ražošanas iekārtas nodošanu ekspluatācijā, kura ir notikusi jauna ražotāja vai jauna ieguldītāja darbības rezultātā, vai ar kuru ražotājs, kas jau darbojas tirgū, paplašina atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanu, piemēram, elektrostacijai iegūstot jaunu un papildu ražošanas jaudu.
- 18 Ar 2019. gada 20. jūnija vēstuli *Riigikohus* lūdza Eiropas Komisiju paust nostāju par šādiem jautājumiem.
 1. Vai ar Savienības tiesību normām par valsts atbalstu un Komisijas 2014. gada 28. oktobra Lēmumu C(2014) 8106 ir saderīgi tas, ka hidroelektrostacijas gadījumā ar “ražošanas uzsākšanu” tiek saprasta arī jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu nodošana ekspluatācijā uz esoša aizsprosta?
 2. Vai, pieņemot lēmumu par atjaunojamo energoresursu enerģijas atbalsta pieteikumu, kas iesniegts 2016. gadā, pamatojoties uz atbalsta shēmu, kura pieņemta pirms 2014. gada, atbalsts var tikt uzskatīts par tādu, kuram ir stimulējoša ietekme, pat tad, ja ražošanas iekārta ir tikusi uzstādīta un nodota ekspluatācijā pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas?

- 19 Komisija atbildēja *Riigikohus* ar 2020. gada 3. februāra vēstuli. Tajā tā norādīja, ka ne pozitīva, ne negatīva Igaunijas iestāžu atbilde uz jautājumu, vai jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu nodošana ekspluatācijā uz esoša aizsprosta ir elektroenerģijas ražošanas uzsākšana, nebūtu pretrunā Savienības tiesību normām par valsts atbalstu. Tas esot jānosaka saskaņā ar valsts tiesību normām. Tomēr atbalsts nedrīkst tikt piešķirts laikposmam, kas ir ilgāks par divpadsmit gadiem no elektroenerģijas ražošanas uzsākšanas. Lai izpildītu prasību par stimulējošo ietekmi, atbalsta saņēmējs tādas ražošanas iekārtas uzstādīšanu un nodošanu ekspluatācijā, attiecībā uz kuru tiek piešķirts atbalsts, drīkstot sākt tikai pēc atbalsta pieteikuma iesniegšanas. Ikviens, kurš jau ir sācis darbu saistībā ar projektu, acīmredzami ir gatavs projektu īstenot, pat ja netiek piešķirts atbalsts. Tā kā šajā gadījumā prasītājas darbus saistībā ar ražošanas iekārtu uzstādīšanu pirms pieteikšanās atbalstam pat ir pabeigušas, atbalstam nevajadzētu būt stimulējošam efektam. Uz stimulējošas ietekmes neesamību norāda arī tas, ka *Veejaam* saskaņā ar pašas norādīto elektroenerģijas ražošanas iekārta bija jānomaina jaunās ūdens resursu tiesību aktos paredzētas īpašas lietošanas atļaujas nosacījumu dēļ. Ja būvniecības darbi saskaņā ar valsts tiesību normām jebkurā gadījumā (bez kompensācijas) tika plānoti, atbalsts neatbilst nepieciešamajiem mērķiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 20 Pirmkārt, attiecībā uz prasītāju tiesībām saņemt atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem *Riigikohus* norāda, ka saskaņā ar *ELTS* vecās redakcijas 59. panta 1. punkta 1. apakšpunktu ražotājs bija tiesīgs no pārvades sistēmas operatora saņemt atbalstu atjaunojamiem energoresursiem ar ražošanas iekārtu, kuras neto jauda nepārsniedz 100 MW. Saskaņā ar *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. punktu 59. panta 1. punkta 1.–4. punktā paredzēto atbalstu var izmaksāt divpadsmit gadus no ražošanas uzsākšanas. *ELTS* 108. panta 3. punktā ir noteikts, ka par ražošanas uzsākšanas brīdi šī punkta izpratnē ir uzskatāma diena, kurā prasībām atbilstošā ražošanas iekārta elektroenerģiju pirmo reizi nodod tīklā vai tiešajā līnijā. Apgabaltiesa nevienā no abām lietām nepiekrita atbildētājas viedoklim, ka ar formulējumu “ražošanas uzsākšana” *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. punktā un formulējumu “ražošanas uzsākšanas brīdis” *ELTS* 108. panta 3. punktā ir domāti atšķirīgi apstākļi. Apgabaltiesa uzskata, ka šāds secinājums būtu pretrunā to tiesību normu formulējumam, kurās ražošanas uzsākšana tiek saistīta tikai ar konkrētas ražošanas iekārtas nodošanu ekspluatācijā un nevis ar tā paša ražotāja citu darbību vai to pašu atrašanās vietu. Apgabaltiesa uzskata, ka arī no *ELTS* 108. panta 4.–8. punkta, kas spēkā stājās 2018. gada 9. jūlijā, skaidri izriet, ka atbalsta enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem izmaksa ir saistīta ar konkrēto ražošanas iekārtu un nevis ar ražotāju. Senāts piekrīt šādam apgabaltiesas viedoklim. Pēc jaunas ražošanas iekārtas uzstādīšanas tiek no jauna uzsākta ražošana *ELTS* vecās redakcijas 108. panta 1. punkta izpratnē – tā nav iepriekšējās ražošanas turpināšana.
- 21 Tagad *ELTS* 108. pantā ir iekļauts 4. punkts, saskaņā ar kuru atbalsta saņemšana ir izslēgta, ja ražotājs par elektroenerģiju, kas ražota ražošanas iekārtā, saskaņā ar

ELTS 59. pantu divpadsmit gadus ir saņēmis atbalstu un šo ražošanas iekārtu ir nomainījis pret citu. Izņēmums no tā ir paredzēts 6. punktā: ja ražošanas iekārta nomainās brīdī ir vecāka par 25 gadiem, par elektroenerģiju, kas tiek ražota ar ražošanas iekārtu, kura uzstādīta šīs ražošanas iekārtas vietā, sākot ar elektroenerģijas ražošanas uzsākšanu jaunajā ražošanas iekārtā tiek izmaksāts atbalsts saskaņā ar jauno atbalsta shēmu. Attiecībā uz atbalsta izmaksu saskaņā ar tā saucamo veco atbalsta shēmu *ELTS* 108. panta 8. punktā ir noteikts, ka par elektroenerģiju, kas tiek ražota tāda ražotāja attiecīgajā ražošanas iekārtā, kura atbilst šajā tiesību normā minētajiem nosacījumiem, vai par attiecīgajā pieslēguma līgumā paredzēto ražošanas iekārtas [darbības] posmu saskaņā ar 59. pantu tiek izmaksāts atbalsts divpadsmit gadus no elektroenerģijas ražošanas uzsākšanas ar katru ražošanas iekārtu vai katrā ražošanas iekārtas [darbības] posmā. Tādējādi arī no šīm tiesību normām izriet ražošanas iekārtas jēdziena izšķirošā nozīme atbalsta izmaksai.

- 22 Var gan pieņemt, ka jaunas ražošanas iekārtas uzstādīšana esošā elektrostacijā rada zemākas izmaksas nekā jaunas elektrostācijas izbūve, taču likumā atbalsta apmērs ir atkarīgs nevis no ražošanas iekārtas uzstādīšanas izmaksu lieluma, bet gan no saražotās atjaunojamo energoresursu enerģijas daudzuma. Atbalsts nav ieguldījumu atbalsts, un tas netiek sniegts katrā atsevišķā gadījumā pēc izmaksu principa. Tomēr atbalsts sasniedz savu mērķi, veicinot atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanas pieaugumu, arī šajā lietā esošo prasītāju gadījumā.
- 23 Tā kā līdz šim tiesvedībā strīds bija par to, ko nozīmē “ražošanas iekārta” un par to, vai hidroelektrostācijas gadījumā jēdziens “ražošanas iekārta” papildus turbīnas ģeneratoram ietver arī aizsprostu un izplūdes kanālu, *Riigikohus* uzskata, ka pieņemot lēmumu lietā, pamatojoties uz *ELTS* veco redakciju, galvenais jautājums ir par to, kā ir jādefinē “ražošanas iekārta”. *Riigikohus* uzskata, ka ne saskaņā ar gramatisku, ne sistēmisku interpretāciju nevar piekrist secinājumam, ka hidroelektrostācijas gadījumā aizsprosts un izplūdes kanāls ir daļa no ražošanas iekārtas. Atsaucoties uz dažādām valsts tiesību normām, *Riigikohus* secina, ka, ņemot vērā to, ka “elektrostacija” pēc definīcijas ietver gan iekārtas, gan būves, savukārt “ražošanas iekārtas” definīcija ietver vienīgi iekārtas, līnijas un piederumus, ir lietderīgi aizsprostu klasificēt kā elektrostācijas kopumam piederošu būvi un nevis kā ražošanas iekārtas daļu. Tāpēc senāts uzskata, ka ar *ELTS* veco redakciju prasītājam tika piešķirtas tiesības uz atbalstu enerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem ar jaunajām ražošanas iekārtām.
- 24 Taču iepriekš izklāstītie apsvērumi obligāti nenozīmē, ka prasības būtu jāapmierina. Tā kā atbalsts enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem ir valsts atbalsts, ir būtiski, lai tiktu ņemtas vērā arī Savienības tiesību normas par valsts atbalstu. Ja Savienības tiesību akta tiesību norma ar tiešu iedarbību nepieļauj atbalsta piešķiršanu, valsts tiesību normas nav piemērojamas, ja tās ir pretrunā Savienības tiesību aktiem.
- 25 Otrkārt, attiecībā uz stimulējošo ietekmi *Riigikohus* norāda, ka Eiropas Komisija divreiz, proti, 2014. un 2017. gadā, ir analizējusi Igaunijas atjaunojamo

energoresursu enerģijas atbalsta shēmas dažādās redakcijas un atzinusi tās par saderīgām ar iekšējo tirgu. Ņemot to vērā, varētu pieņemt, ka atbalsta pieteikuma iesniedzējs, kurš atbilst *ELTS* noteiktajiem nosacījumiem, atbilst arī Savienības tiesību normās par valsts atbalstu noteiktajam. Tomēr šajā lietā ir radies jautājums, vai 2016. gadā Igaunijā spēkā esošā atbalsta shēma atbilda prasībai par stimulējošo ietekmi, kas izriet no Komisijas pamatnostādņēm par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam (49.–52. punkts). Proti, pamatnostādņu 50. pantā ir paredzēts, ka atbalstam nav stimulējošas ietekmes uz atbalsta saņēmēju visos tajos gadījumos, kad darbs saistībā ar projektu jau ir uzsākts, pirms atbalsta saņēmējs iesniedz valsts iestādēm atbalsta pieteikumu, un ka šādos gadījumos, ja atbalsta saņēmējs sāk īstenot projektu pirms pieteikšanās atbalsta saņemšanai, atbalsts, kas piešķirts saistībā ar minēto projektu, netiks uzskatīts par saderīgu ar iekšējo tirgu.

- 26 *ELTS* vecās redakcijas pamatā bija pieņēmums, ka atbalsts tiek pieprasīts pēc ražošanas iekārtas uzstādīšanas. Iespēja pieprasīt atbalstu saskaņā ar 2016. gadā spēkā esošo atbalsta shēmu pēc tam, kad projekts ir uzsākts, izriet arī no *ELTS* grozījumiem, kas stājās spēkā 2018. gadā. Piemēram, ar *ELTS* 59. panta 2². punktu, ar kuru tiek pagarināta līdz tam spēkā esošās atbalsta shēmas piemērošana, ražotājam tiek ļauts pieprasīt atbalstu vēl saskaņā ar veco atbalsta shēmu, ja tas ir uzsācis darbus saistībā ar ieguldījumu projektu attiecībā uz attiecīgo ražošanas iekārtu vēlākais līdz 2016. gada 31. decembrim. Turklāt Komisija savā 2017. gada lēmumā par valsts atbalstu ir apstiprinājusi šādu iespēju pieprasīt atbalstu pēc projekta uzsākšanas, arī ņemot vērā 2014. gada pamatnostādnes. Komisija pamatojās uz 2014. gada pamatnostādņu 126. punktu, kurā gan ir paredzēts, ka no 2017. gada sākuma atbalsts principā drīkst tikt piešķirts vienīgi konkurenci veicinošā konkursa procedūrā, bet kuru 66. zemsvītras piezīmē ir noteikts: “Iekārtām, kuras sākušas darboties pirms 2017. gada 1. janvāra un attiecībā uz kurām dalībvalstis ir apstiprinājušas atbalstu pirms minētā datuma, var piešķirt atbalstu, pamatojoties uz shēmu, kas bija spēkā apstiprināšanas brīdī.” Komisija konstatēja, ka, ja katrs pieteikuma iesniedzējs, kas atbilst nosacījumiem, saņem atbalstu un valstij šajā ziņā nav rīcības brīvības, var uzskatīt, ka dalībvalsts apstiprinājums šīs zemsvītras piezīmes izpratnē pastāv, tiklīdz projekts atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem (2017. gada lēmums par valsts atbalstu, 38. punkts). Taču attiecīgajā lēmumā nav skaidri aplūkots jautājums, kādā veidā šādā situācijā ir izpildīta prasība par stimulējošo ietekmi. Komisija tikai ir norādījusi, ka, pamatojoties uz valsts aprēķiniem, atbalsta shēma izpilda 2014. gada pamatnostādņu 49. punktā noteikto vispārējo nosacījumu par stimulējošo ietekmi, saskaņā ar kuru atbalstam ir jānodrošina atbalsta saņēmējus mainīt savu darbību, ko tie nedarītu bez atbalsta (lēmuma 62. un 63. punkts). Taču tā nav komentējusi pamatnostādņu 50. punktu.
- 27 Tomēr savā atbildē uz *Riigikohus* jautājumiem Komisijai bija citāds viedoklis un tā norādīja, ka, lai izpildītu prasību par stimulējošo ietekmi, atbalsta saņēmējs tādas ražošanas iekārtas uzstādīšanu un nodošanu ekspluatācijā, par kuru tiek piešķirts atbalsts, var uzsākt tikai pēc atbalsta pieteikuma iesniegšanas. Ikviens,

kurš jau ir sācis darbu saistībā ar projektu, acīmredzami ir gatavs projektu īstenot, pat ja atbalsts netiek piešķirts.

- 28 *ELTS* vecajā redakcijā ietvertais regulējums atbilst Komisijas lēmumā aprakstītajam nosacījumam, ka katrs pieteikuma iesniedzējs, kas atbilst nosacījumiem, saņem atbalstu, tādēļ var uzskatīt, ka dalībvalsts apstiprinājums pastāv, tiklīdz projekts atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājiem, kas atbilda likumā noteiktajiem nosacījumiem, jau saskaņā ar likumu bija tiesības uz atbalstu. Atbildētājam jautājumā par to, vai konkrētam ražotājam ir jāpiešķir atbalsts, nebija rīcības vai novērtējuma brīvības. Tā kā apstiprinājums par atbalsta piešķiršanu izriet jau no likuma, senāts uzskata, ka atbalstam bija stimulējoša ietekme arī gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēji, pamatojoties uz tiesību normām, vispirms uzstādīja ražošanas iekārtu un tikai pēc tam iesniedza pieteikumu par atbalsta, kas piešķirts kā valsts atbalsts, izmaksu. Ņemot vērā atšķirīgās Komisijas nostājas par šo jautājumu, senāts uzskata, ka ir nepieciešams Eiropas Savienības Tiesai uzdot prejudiciālo jautājumu, vai Savienības tiesiskais regulējums par valsts atbalstu, it īpaši Komisijas pamatnostādņu 50. punktā paredzētā prasība par stimulējošu ietekmi ir jāinterpretē tādējādi, ka ar šo regulējumu ir saderīga atbalsta shēma, kas atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotājam ļauj pieprasīt valsts atbalsta izmaksu pēc tam, kad darbs saistībā ar projektu jau ir uzsākts, ja ar valsts tiesību normu katram ražotājam, kurš atbilst likumā noteiktajiem nosacījumiem, tiek piešķirtas tiesības uz atbalstu, un kompetentajām iestādēm šajā ziņā netiek piešķirta rīcības brīvība.
- 29 Attiecībā uz *Veejaam* radās arī jautājums par to, vai atbalstam bija stimulējoša ietekme, ņemot vērā apstākli, ka grozījumi ūdens resursu tiesību aktos paredzētās īpašās lietošanas atļaujas nosacījumos, saskaņā ar kuriem vairs nebija iespējams efektīvi ražot enerģiju ar veco ražošanas iekārtu, to pamudināja veco ražošanas iekārtu nomainīt pret jaunu. Saskaņā ar pašas norādīto *Veejaam* būtu bijis jāpārtrauc darbība, ja tā nebūtu paļāvusies uz atbalstu enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem. Tādēļ atbalstam ir stimulējoša ietekme, jo tas ir pamudinājis *Veejaam* turpināt ražošanu ar jaudīgāku turbīnas ģeneratoru nekā līdz šim. Atbildē uz *Riigikohus* uzdotajiem jautājumiem Komisija pārstāvēja viedokli, ka atbalstam nav jēgpilns mērķis, ja saskaņā ar valsts tiesību normām būvniecības darbiem jebkurā gadījumā nebija paredzēta kompensācija. Taču senāts uzskata, ka tādā gadījumā, kad likumā ir paredzētas tiesības uz atbalstu visiem pieteikuma iesniedzējiem, kuri atbilst likumā paredzētajiem nosacījumiem, nevajadzētu būt nozīmei tam, kas atjaunojamo energoresursu enerģijas ražotāju ir pamudinājis uzstādīt jaunu ražošanas iekārtu. Tā kā gan valsts, gan Komisija ir apstiprinājušas, ka 2016. gada atbalsta shēmā paredzētajam atbalstam enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem ir stimulējoša ietekme, jo šādu projektu īstenošana bez atbalsta nebūtu ekonomiski rentabla (2017. gada lēmums par valsts atbalstu, 63. punkts), ticams ir arī *Veejaam* apgalvojums, ka tā nebūtu uzstādījusi jauno ražošanas iekārtu, ja tā nebūtu pieņēmusi, ka, uzstādot jauno ražošanas iekārtu, tā saņems tiesību aktos paredzēto atbalstu. Tādēļ senāts uzskata, nepastāv 2014. gada pamatnostādņu 49. punkta trešajā teikumā aprakstītā situācija, kurā tiek subsidētas

darbības izmaksas, kas uzņēmumam rastos jebkurā gadījumā. Tādēļ, ņemot vērā Komisijas nostāju, senāts uzskata, ka Eiropas Savienības Tiesai ir jāuzdod arī prejudiciālais jautājums, vai valsts atbalstam katrā ziņā nav stimulējošas ietekmes tad, ja ieguldījums, kas ir atbalsta pieprasīšanas pamatā, ir veikts, pamatojoties uz grozījumiem vides atļaujas nosacījumos, pat gadījumā, kad, kā tas ir šajā lietā, pieteikuma iesniedzējs stingrāku atļaujas nosacījumu dēļ, iespējams, būtu pārtraucis savu darbību, ja nebūtu saņēmis valsts atbalstu.

- 30 Treškārt, attiecībā uz jautājumu, vai atbalsta piešķiršana 2016. gadā būtu saderīga ar LESD 108. panta 3. punktu un vai tam būtu nozīme strīda izlemšanā, *Riigikohus* norāda, ka no Komisijas 2014. gada lēmuma par valsts atbalstu izriet, ka Igaunija savu atbalsta shēmu ir aprakstījusi tā, ka 2014. gadā jauni ražotāji netiktu uzņemti vecajā atbalsta shēmā un no 2015. gada sākuma jaunajiem ražotājiem atbalstu piešķirtu vienīgi, pamatojoties uz konkurenci veicinošu konkursa procedūru (lēmuma 27., 28. un 106. punkts). Valsts bija paredzējusi veco atbalsta shēmu piemērot vienīgi esošajiem ražotājiem, kuri ražošanu uzsākuši vēlākais līdz 2013. gada 1. martam (lēmuma 17. punkts). Tāpēc Komisija nevērtēja, vai vecā atbalsta shēma ir saderīga ar 2014. gada pamatnostādņēm, bet šajā ziņā ņēma vērā tikai iepriekšējās pamatnostādnes un vērtēja tikai plānoto jauno atbalsta shēmu 2014. gada pamatnostādņu gaismā (skat. arī 2017. gada lēmumu par valsts atbalstu, 49. punkts). Tomēr pēc Komisijas 2014. gada lēmuma Igaunija neveica tajā aprakstītās likumdošanas izmaiņas, bet turpināja piemērot veco atbalsta shēmu līdz 2017. gadam bez ierobežojuma, ka ražošanai ir jābūt uzsāktai vēlākais līdz 2013. gada 1. martam. 2017. gada lēmumā par valsts atbalstu Komisija konstatēja, ka Igaunija ir pārkāpusi LESD 108. panta 3. punktā noteikto aizliegumu īstenot valsts atbalstu, kuru Komisija nav apstiprinājusi, jo ir turpinājusi piemērot veco atbalsta shēmu un uzņēmusi tajā jaunus ražotājus arī pēc 2015. gada 1. janvāra (lēmuma 29., 31. un 96. punkts).
- 31 Pamatojoties uz regulu par LESD 108. panta piemērošanu, Eiropas Savienības Tiesa LESD 108. panta 3. punkta kontekstā izšķir starp pastāvošiem un jauniem atbalstiem. Saskaņā ar Regulas 2015/1589 1. panta b) punkta ii) apakšpunktu pastāvošais atbalsts ir atļauts atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, ko atļāvusi Komisija vai Padome, un saskaņā ar šīs regulas 1. panta c) punktu jauns atbalsts ir jebkurš atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kas nav pastāvošs atbalsts, tostarp pastāvoša atbalsta grozījumi. Spriedumā lietā *DEI/Komisija* (C-590/14 P), piemērojot identiskās Padomes Regulas (EK) Nr. 659/1999 tiesību normas, Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka Komisijas novērtējums par atbalsta saderību ar iekšējo tirgu balstās uz ekonomisko datu un apstākļu vērtējumu attiecīgajā tirgū dienā, kurā Komisija pieņem lēmumu, un tostarp tajā ņem vērā laikposmu, kādā šī atbalsta piešķiršana ir paredzēta. Līdz ar to pastāvoša atbalsta spēkā esamības ilgums ir tāda veida apstāklis, kas var ietekmēt Komisijas veikto šī atbalsta saderības ar iekšējo tirgu novērtējumu. Šādos apstākļos pastāvoša atbalsta spēkā esamības pagarināšana ir uzskatāma par pastāvoša atbalsta pagarinājumu (sprieduma 49. un 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 32 Lai gan 2014. gada lēmuma par valsts atbalstu pieņemšanas brīdī valsts tiesiskajā regulējumā patiešām nebija tiesību normu, kas ierobežotu atbalsta shēmas spēkā esamības ilgumu, tomēr no Komisijas 2014. gada lēmumā minētā tādas atbalsta shēmas apraksta, kas atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu, izriet, ka valsts ir paziņojusi, ka no 2015. gada tai vairs nav nodoma turpināt piemērot veco atbalsta shēmu. Senāts uzskata, ka šādos apstākļos Komisija 2017. gadā pamatoti ir paudusi nostāju, ka valsts ir pagarinājusi atbalsta shēmu un tādējādi pārkāpusi LESD 108. panta 3. punktu. Tādējādi, ņemot vērā atšķirīgos uzskatus, Eiropas Savienības Tiesai ir jāuzdod arī prejudiciālais jautājums, vai, ņemot vērā tostarp Eiropas Tiesas apsvērumus spriedumā lietā C-590/14 P (49., 50. punkts), tādā gadījumā, – kurā Komisija, kā tas ir šajā gadījumā, lēmumā par valsts atbalstu ir atzinusi, ka gan pastāvoša atbalsta shēma, gan plānotie grozījumi ir saderīgi ar iekšējo tirgu, un valsts tostarp ir norādījusi, ka tā pastāvošo atbalsta shēmu piemēros tikai līdz noteiktam datumam, – runa ir par jaunu atbalstu Regulas (ES) 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē, ja, pamatojoties uz spēkā esošajām tiesību normām, pastāvošā atbalsta shēma joprojām tiek piemērota pēc valsts norādītā datuma.
- 33 Iepriekšminētie apsvērumi var būt izšķiroši lietas izlemšanai, jo, ja atbilde uz jautājumu ir apstiprinoša, brīdī, kad prasītājas iesniedza pieteikumus, atbildētājam nebija pienākuma un pat tiesību atbalsta pieteikumus apstiprināt (skat. it īpaši spriedumus, 2018. gada 26. aprīlis, *ANGED*, C-233/16, EU:C:2018:280, 71. punkts, un 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, 23. punkts). Tomēr, ņemot vērā, ka 2017. gada lēmumā par valsts atbalstu Komisija nolēma necelt iebildumus par atbalstu, jo tas ir saderīgs ar iekšējo tirgu (lēmuma 97. punkts), šis šķērslis šobrīd vairs nepastāv. Tādēļ, ja atbilde uz jautājumu ir apstiprinoša, Senātam ir jāpauž nostāja, vai procesuālās tiesību normas pieļauj apmierināt prasību par pienākuma noteikšanu, ja atbildētājam prasības celšanas laikā nebija pienākuma veikt pieprasītās darbības.
- 34 Turklāt rodas jautājums, vai gadījumā, ja sprieduma pasludināšanas brīdī principā ir iespējams apmierināt prasību par pienākuma noteikšanu, ņemot vērā LESD 108. panta 3. punktu, ir iespējams apmierināt prasītāju pieteikumu par atbalsta enerģijai no atjaunojamiem energoresursiem izmaksu kopš pieteikuma iesniegšanas brīža, vai arī atbalsts kļūva likumīgs tikai pēc Komisijas 2017. gada lēmuma par valsts atbalstu pieņemšanas. Proti, Eiropas Savienības Tiesa ir precizējusi, ka atbalsts, kas piešķirts, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktā noteikto, ar Komisijas apstiprinošu lēmumu nekļūst likumīgs ar atpakaļejošu spēku (spriedumi, 2015. gada 19. marts, *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, 76. punkts; 1991. gada 21. novembris, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires*, C-354/90, EU:C:1991:440, 16. un 17. punkts; un 2018. gada 12. februāris, *CELF un ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, 40. punkts). Taču Komisija savā 2017. gada lēmumā nolēma necelt iebildumus par atbalstu. Šādos apstākļos ir arī jāuzdod prejudiciāls jautājums par to, vai gadījumā, ja Komisija *a posteriori* ir nolēmusi necelt iebildumus par atbalsta shēmu, kas tikusi piemērota, pārkāpjot LESD 108. panta 3. punktā noteikto, personām, kurām ir tiesības uz darbības

atbalstu, ir tiesības pieprasīt atbalsta izmaksu arī par laikposmu pirms Komisijas lēmuma pieņemšanas, ar nosacījumu, ka to pieļauj valsts procesuālo tiesību normas.

- 35 Nav strīda par to, ka *Espo* jau 2009. gadā uzstādīja ražošanas iekārtu, ar kuru tā ražoja elektroenerģiju, par ko tā lūdza šajā gadījumā apstrīdēto atbalstu. Komisija jau 2014. gada lēmumā ir atzinusi tajā laikā spēkā esošo atbalsta shēmu par saderīgu ar iekšējo tirgu. Taču *Espo* atbalstam pieteicās tikai 2016. gadā. Ja no Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālā nolēmuma izriet, ka valsts nedrīkstēja piemērot veco atbalsta shēmu 2015.–2017. gadā, tas nenozīmē, ka *Espo* pieteikums ir jānoraida, jo tās ražošanas iekārta katrā ziņā atbilda ar Komisijas 2014. gada lēmuma par valsts atbalstu apstiprinātās atbalsta shēmas nosacījumiem. Komisija šajā lēmumā tostarp par saderīgu ar iekšējo tirgu uzskatīja atbalsta izmaksu ražotājam, kurš projektu ir uzsācis pirms 2013. gada 1. marta (lēmuma 17. punkts), pamatojoties uz veco atbalsta shēmu. Tomēr, ja ņem vērā, ka šis datums netika iekļauts *ELTS*, un *Espo* atbalstam pieteicās tikai 2016. gadā, nav skaidrs, vai uz to attiecas valsts atbalsta īstenošanas aizliegums, kas izriet no LESD 108. panta 3. punkta. Tādēļ Senāts lūdz Eiropas Savienības Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu par jautājumu, vai, neatkarīgi no LESD 108. panta 3. punktā noteiktā regulējuma, tiesības uz atbalstu ir pieteikuma iesniedzējam, kas atbalsta shēmas ietvaros ir pieprasījis darbības atbalstu un kas ir uzsācis tāda projekta īstenošanu, kurš atbilst nosacījumiem, kas tiek uzskatīti par saderīgiem ar iekšējo tirgu, laikā, kurā atbalsta shēma tika likumīgi piemērota, taču pieteikumu valsts atbalstam ir iesniedzis laikā, kurā atbalsta shēma bija tikusi pagarināta, par to neinformējot Komisiju.